

Yangi O'zbekistonda Millatlararo Munosabatlarni Rivojlantirishda Milliy Va Umuminsoniy Qadriyatlarining O'Rni

Sherzod Saydaliyevich Karshiyev

Chirchiq davlat pedagogika Universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Jahonda xalqaro, millatlararo, konfessiyalararo hamkorlik va hamjihatlikni mustahkamlash ko'p jihatdan jamiyat hayotiga milliy mafkuraning umumbashariy tamoyillaridan biri bo'lgan bag'rikenglikning samarali joriy etilishiga bevosita bog'liq. Zero, so'nggi yillarda dunyoda diniy omil bilan bog'liq ravishda turli yo'nalishlardagi jarayonlar avj olib bormoqda. Ko'p hollarda murakkab va ziddiyatli, ba'zida esa qonli to'qnashuvlar bilan kechayotgan bunday voqea-hodisalar turli din vakillari o'rtasida toqat, hurmat, e'tibor va umuman hamkorlik ruhidagi aloqalarni shakllantirish va mustahkamlash ob'ektiv tarixiy zaruriyat ekanligini ko'rsatmoqda. Shu sababdan ham "xavfsizlik, millatlararo totuvlik va diniy bag'rikenglikni ta'minlash hamda chuqur o'ylangan, o'zaro manfaatli va amaliy tashqi siyosat" mamlakatimizda strategik vazifalardan biri sifatida belgilab olindi, shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoev tomonidan BMT minbaridan Bosh Assambleyaning "Ma'rifat va diniy bag'rikenglik" deb nomlangan maxsus rezolyusiyasini qabul qilish taklifi ilgari surildi. "Ushbu rezolyusiya bag'rikenglik va o'zaro hurmatni qaror toptirish, diniy erkinlikni ta'minlash, e'tiqod qiluvchilarning huquqini himoya qilish, ularning kamsitilishiga yo'l qo'ymaslikka ko'maklashishga qaratilgan"¹.

Kalit so'zlar: millatlararo, munosabatlar, O'zbekiston, mustaqillik.

O'zbekistonda yangilanish davrida jamiyat ma'naviy hayotini sog'lomlashtirish va rivojlantirish, inson omiliga katta e'tibor berish eng asosiy vazifalardan biriga aylandi. «Mustaqilligimizning dastlabki kunlaridanoq ajdodlarimiz tomonidan ko'p asrlar davomida yaratib kelingan g'oyat ulkan, bebaho ma'naviy-madaniy merosni tiklash davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan nihoyatda muhim vazifa bo'lib qoldi»²deya ta'kidlagan edi O'zbekiston Respublikasining Birinchi Prezidenti I.Karimov.

Ma'naviyati yuksak darajada rivojlangan millatgina porloq istiqlol, buyuk kelajak uchun o'zida kuch-qudrat topa oladi. Ma'naviyati rivojlangan xalq va millat o'z-o'zini qadrlaydi, qaddini tik tutadi, o'tmishi bilan faxrlanadi, o'zligini anglaydi, kelajakka umidvorlik bilan qarab, ozodlik va mustaqillikning qadriga yetib, Vatan ravnaqi yo'lida fidoyilik ko'rsatadi.

Xalqimizning ma'naviyatini tiklashda va rivojlantirishda milliy til va milliy madaniyat, milliy ong, milliy o'z-o'zini anglash, milliy his-tuyg'uni, milliy g'urur va iftixorni o'stirish katta o'rin tutadi.

Xalqimizning mustaqallikni qo'lga kiritishi unutilgan ko'pgina qadriyatlar, meroslar qatorida birinchi navbatda mustaqilligimizni mustahkamlaydigan, uning qudratini oshiradigan yangi qadriyatlarni rivojlantirishni zaruriy holat qilib qo'ydi. Bu yangi ma'naviy qadriyatlar xalqimizning azaliy ezgu maqsadlarini ifodalab milliy istiqlol mafkurasida o'z aksini topdi. «Istiqlol mafkurasida polietnik O'zbekiston xalqining ezgu g'oya – ozod va obod Vatan, erkin va

¹Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бosh Ассамблеясининг 72-сессиясидаги нутқи // “Халқ сўзи”, 2017 йил 20 сентябрь.

²Каримов И. А. Хавфсизлик ва барқарорлик тараққиёт йўлидан. 6- жилд– Тошкент: Ўзбекистон, 1998. – 125 б.

farovon hayot barpo etish yo'lidagi asriy orzu-intilishlari, hayotiy ideallarini o'zida aks ettiradi»³. Xalqimizning ma'naviy ehtiyojlari shu yo'ldan og'ishmay borishi natijasida qondirilib boriladi.

Barchaga m'lumki, milliy g'oya (makura)millatning ma'naviy merosidan oziqlanadi va ayni paytda, uning ma'naviyati rivojlanishiga o'zining ijobiy ta'sirini o'tkazadi. Endi mavzuimizdan kelib chiqqan holda, milliy g'oyaning umuminsoniy negizlari nimalarni o'z ichiga oladi, degan savolga javob berishga harakat qilamiz.

Shuni alohida ta'kidlash kerakki, umuminsoniylik tayyor holda osmondan tushadigan omil emas, u millatlarning ajdodlari tomonidan asrlar davomida yaratilgan moddiy va ma'naviy boyliklardagi, yer yuzida yashayotgan barcha millat, elat va xalqlarning rivojlanish barcha bosqichlari ehtiyojlarini qondirishga xizmat qiladigan eng ilg'or qismlari asosida shakllanadi. Bunda millatning o'zi ham umuminsoniy qadriyat sifatida butun insoniyat uchun go'zallikning ramzi sifatidagi maqomining ahamiyatini ham alohida ta'kidlash lozim.

Buning ma'no-mazmunini birgina o'zbek millati milliy g'oyasi va mafkurasidagi belgilab qo'yilgan quyidagi tamoyillarni keltirish orqali anglab olish mumkin. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, milliy va umuminsoniy qadriyatlar, demokratiya tamoyillariga asoslanadi; xalqimizning asrlar davomida shakllangan yuksak ma'naviyati, an'ana va udumlari, ulug' bobokalonlarimizning o'lmas meroslaridan oziqlanadi; adolat va haqiqat, erkinlik va mustaqillik g'oyalari hamda xalqimizning ishonch va e'tiqodini aks ettiradi; yurt tinchligi, Vatan ravnaqi va xalq farovonligini ta'minlashga xizmat qiladi; jamiyat a'zolarini, aholining barcha qatlamlarini O'zbekistonning buyuk kelajagini yaratishga safarbar etadi; millati, tili va dinidan qat'iy nazar mamlakatimizning har bir fuqarosi qalbida ona Vatanga muhabbat, mustaqillik g'oyalariga sadoqat va o'zaro hurmat tuyg'usini qaror toptiradi; jamoatchilik qalbi va ongiga fikrlar xilma-xilligi, vijdon erkinligi tamoyillariga rioya qilgan holda ma'rifiy yo'l bilan singdiriladi⁴.

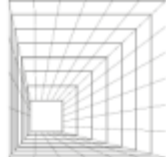
Milliy g'oya (makura)har bir zamonga tegishli bo'lgan masalalarni har doim o'zida mujassamlantirgan holda zamon talabi va ehtiyojlariga mos ma'naviy bilimlarni oldinga surib kelgan. Milliy g'oyada hozirgi zamonga mos bo'lgan talablar asosida yangi davrga xos ehtiyojlar hisobga olingan. Bular milliy manfaatlarni, ehtiyojlarni o'zida qamrab olgan va xalq ma'naviyatiga to'g'ri keladigan milliy g'oyaning oldiga qo'yiladigan talablardir.

Xalq ma'naviy ehtiyojlari bilan bog'liq bo'lgan holda istiqlool mafkurasida oldiga quyidagi talablar zarur qilib qo'yilgan: inson qalbi va ongiga ijobiy ta'sir etadigan tushuncha va tuyg'ular, go'zal va hayotiy g'oyalar tizimini o'zida mujassam etishi; millat, xalq va jamiyatni birlashtiruvchi kuch, yuksak ishonch-e'tiqod manbai bo'lishi; har qanday ilg'or g'oyani o'ziga singdirish va har qanday yovuz g'oyaga qarshi javob bera olishi; zamon va davr o'zgarishlariga qarab o'zi ifodalaydigan manfaat, maqsad-muddaolarni amalga oshirishning yangi-yangi vositalarini tavsiya eta olishi. Bular asosida esa milliy istiqlool mafkurasida xalq ma'naviyatini boyitish, shakllantirish bilan bog'liq bo'lgan mafkuraviy vazifalar qo'yiladi.

Bular quyidagilar: mustaqil dunyoqarash va erkin tafakkurni shakllantirish; hur fikrli, mutelik va jur'atsizlikdan holi bo'lgan, o'z bilimi va kuchiga ishonib yashaydigan insonni tarbiyalash; odamlarimiz ayniqsa, yoshlarimizning irodasini baquvvat qilish, iymon-e'tiqodini mustahkamlashga xizmat qiladigan ma'naviy muhit yaratish; vatandoshlarimiz tafakkurida o'zlikni anglash, tarixiy xotiraga sadoqat, muqaddas qadriyatlarimizni asrab-avaylash, vatanparvarlik tuyg'usini kamol toptirish; xalqimizga xos bo'lgan iymon, e'tiqod, insof, diyonat, sahovat, halollik, mehr-oqibat, sharmu-hayo kabi fazilatlarini yanada yuksaltirish; mamlakatimizning polietnik xalqi ongi va qalbida «O'zbekiston–yagona Vatan» degan

³Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. – Тошкент: Ўзбекистон, 2000. -6 б.

⁴Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. – Тошкент: Ўзбекистон, 2000. -44 б.

g'oyani shakllantirish va rivojlantirish⁵.

Milliy g'oya (makura)ozod insonni ulug'laydi, erkin fikr yuritishni targ'ib etadi, ilg'or umumbashariy g'oyalarga suyangan holda uni amalga oshirish uchun kurashga da'vat etadi. Milliy g'oya (makura)millat ma'naviy taraqqiyotini, uning ijtimoiy-siyosiy barqarorligini ta'minlashning asosiy manbasi hisoblanadi. Millatning mustaqilligi, ozodligi, erkinligi, uning o'ziga xosligini esa faqat milliy g'oya, ularning moddiy kuchga aylanishi natijasida ta'minlash mumkin bo'ladi. Professor S.Otamuratovning quyidagi fikriga qo'shilamiz. «Milliy g'oya (makura)har bir insonning o'zini anglashi jarayonida shakllana boshlaydi. Insonning shaxs sifatida shakllanishi esa uning o'zini anglashidan boshlanadi. ...Milliy g'oyaning ta'sir doirasi nihoyatda keng bo'lib, u millatning o'ziga xosligini saqlab turish, millat manfaatlari yo'lida millat vakillarini birlashtirish, uyushtirish va taraqqiyot yo'nalishlarini belgilash kabilarga o'zining ta'sirini o'tkazib turadi»⁶.

Milliy g'oyaning tarixiy, falsafiy ildizlari uning tamoyillari bilan uzviy bog'liq bo'lib, uning asosiy tamoyillaridan biri insonparvarlik g'oyasi bilan bog'liq ekanligini e'tiborga olish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Азизхонов А., Мусаев О., Хабибуллаева Д., Эгамбердиева У., Набиев Ф., Орифхўжаев С. Ўзбекистонда демократик жамият куриш назарияси ва амалиёт. – Тошкент: “ДИТАФ”, 2001. –335 б.
2. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 72-сессиясидаги нутқи // “Халқ сўзи”, 2017 йил 20 сентябрь.
3. Қаримов И. А. Хавфсизлик ва барқарорлик тараққиёт йўлидан. 6- жилд– Тошкент: Ўзбекистон, 1998. – 125 б.
4. Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. – Тошкент: Ўзбекистон, 2000. -6 б.
5. Отамуратов С. Миллий ривожланиш фалсафаси. –Тошкент: Академия, 2005. -25 б.
6. Убайдуллаева Р.А., Ата-Мирзаев О.Б. Изучение общественного мнения в Узбекистане: теория, методика, практика. Ташкент: “IQTISOD-MOLIYA”, 2014. – 500 с.

⁵Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар. – Тошкент: Ўзбекистон, 2000. -46 б.

⁶Отамуратов С. Миллий ривожланиш фалсафаси. –Тошкент: Академия, 2005. -25 б.